

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra sociální patologie a sociologie

Role Probační a mediační služby při snižování recidivy trestného jednání

Bakalářská práce

Autor: Kateřina Nehybová

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Zadání bakalářské práce

Autor:	Kateřina Nehybová
Studium:	P14P0496
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Role Probační a mediační služby při snižování recidivy trestného jednání
Název bakalářské práce AJ:	Role of Probation and Mediation Service in Reducing Recidivist Criminal Behaviour

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou Probační a mediační služby v České republice a její roli při snižování rizika recidivy trestného jednání. Pojednává o Probační a mediační službě jako o instituci, která může pomoci ke snížení recidivy u pachatelů páchající opakovaně trestnou činností. Práce nastiňuje problematiku alternativních trestů i subjektů postpenitenciární péče. V empirické části práce je sledována recidiva pachatelů na základě analýzy dat.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ Lenka (ed.) a DOUBRAVOVÁ Dagmar (ed.). Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2
Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě). In: Sbíрка zákonů. 14. 7. 2000. ISSN 1211-1244
Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In: Sbíрка zákonů 8. 1. 2009. ISSN 1211-1244

Garantující pracoviště: Katedra sociální patologie a sociologie, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Oponent: Mgr. Denisa Gilányi

Datum zadání závěrečné práce: 5.1.2016

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Mgr. et Mgr. Tereze Raszkové za pomoc a užitečné rady. Dále děkuji Mgr. Anetě Hejzmanové ze střediska Probační a mediační služby v Náchodě za ochotu a poskytnutí dat. A velké poděkování patří i mojí mamince a rodině společně s Veronikou Rubínovou za velkou podporu a pomoc.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.“

V Hradci Králové, dne.....

.....

Podpis

Anotace

NEHYBOVÁ, K. *Role Probační a mediační služby při snižování recidivy trestného jednání*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzity Hradec Králové, 2017. 49s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou Probační a mediační služby v České republice a její rolí při snižování rizika recidivy trestného jednání. Pojednává o Probační a mediační službě jako o instituci, která může pomoci ke snížení recidivy u pachatelů páchající opakovaně trestnou činností. Práce nastiňuje problematiku alternativních trestů i subjektů postpenitenciární péče a přispívá k zorientování se v odborných termínech. (trest, recidiva, Probační a mediační služba, postpeniternicární péče, její subjekty atd.). V empirické části práce je sledována recidiva pachatelů na základě analýzy dat ze střediska Probační a mediační služby v Náchodě z let 2014, 2015 a 2016.

Klíčová slova: trest, Probační a mediační služba, postpenitenciární péče

Annotation

NEHYBOVÁ, K. *The role of the Probation and Mediation Service in reducing recidivism of criminal conduct*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 49 p. Bachelor's thesis.

This Bachelor thesis the role of The Probation and Mediation Service in reducing recidivism of criminal conduct is aimed on issues of Probation and mediation service Czech Republic, and its activities connected with decreasing relapse and criminal behavior. Its main topic deals with the matter how probation and mediation service could be helpful in questions like decreasing the possibility of relapse of offenders who behaved illegal repetitively. The thesis mentions also alternative punishments and subject of after-care. In this thesis there are some technical terms mentioned to get better orientation, like for example: the punishment, the relapse, PMS, after- care and so on. It shows the course of punishing people from its beginning to present time.

In the empirical part of the thesis, the recidivation of the offenders is monitored on the basis of data analysis from the Center for Probation and Mediation Services in Náchod from 2014, 2015 and 2016.

Keywords: punishment, Probation and Mediation Service, after- care

Obsah

Úvod.....	8
1 Vhled do problematiky	10
1.1 Trest a teorie účelu trestu	11
1.2 Recidiva.....	18
2 Probační a mediační služba jako instituce.....	21
2.1 Vznik Probační a mediační služby.....	22
2.2 Charakteristika	25
2.3 Činnost	25
3 Postpenitenciární péče	29
4 Výzkumné šetření	33
4.1. Analýza a interpretace dat.....	33
4.2. Porovnání dat v letech 2014, 2015 a 2016	36
4.3. Recidiva s uložením nových alternativních trestů	37
4.4. Recidiva v roce 2014.....	38
4.5. Recidiva v roce 2015.....	40
4.6. Recidiva v roce 2016.....	41
4.7. Shrnutí recidivy v letech 2014, 2015 a 2016.....	44
Závěr	45
Seznam literatury	46
Seznam tabulek.....	49

Úvod

Probační a mediační služba, jako poměrně mladá instituce, se zařadila významně do procesu řešení problémů ohledně trestných činů, udělení trestu, nápravy atd. K tématu bakalářské práce mě inspirovala praxe, kterou jsem absolvovala v druhém ročníku při studiu na vysoké škole. Vykonávala jsem ji na středisku Probační a mediační služby v Náchodě. Oslovilo mě široké spektrum klientů, kteří do střediska docházeli. Bylo zajímavé sledovat, jak klienti plní či neplní své povinnosti. Jelikož nastávaly i případy, kdy klienti své povinnosti neplnili a docházelo u nich naopak k porušování zákonů, rozhodla jsem se, že ve své závěrečné práci budu sledovat problematiku recidivy.

V své práci představím obecný vhled do problematiky trestání, účelu trestu a recidivy. Dále se budu zabývat Probační a mediační službou jako institucí, popíšu její vznik, charakteristiku a činnost, kterou se zabývá. Také rozebírám i postpenitenciární péči, která zahrnuje práci sociálního kurátora, pomoc sociálního systému, sociálních služeb a pracovníků Probační a mediační služby.

Tématem Probační a mediační služby se zabývají Mgr. Pavel Štern¹, bývalý ředitel Probační a mediační služby a bývalý náměstek ministryně spravedlnosti České republiky a Doc. PhDr. Jaroslav Veteška Ph.D.², který jednu ze svých publikací zaměřil právě na využití probace a mediace v různých společenských oblastech. Dalšími autory, kteří se věnují této problematice jsou například PhDr. Jan Tomášek, Ph.D, JUDr. Simona Diblíková a PhDr. Miroslav Scheinost.³

Cílem bakalářské práce je popsat roli Probační a mediační služby při snižování recidivy trestného jednání a přinést tak ucelený pohled na dané téma. Ve výzkumné části jsou zpracovány podklady, které ukazují, kolik klientů za určité časové období spáchá recidivu, ačkoliv byli vedeni Probační a mediační službou. Samozřejmě vždy záleží na více faktorech. Například na konkrétním spáchaném činu, osobnosti pachatele, sociálním prostředí pachatele i typu oběti.

---

¹ ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. (eds.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010.

² VETEŠKA, J. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 251.

³ TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ, S. a SCHEINOST, M. *Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy*. 1. vyd. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. s. 180.

Pro dokreslení problematiky nám bude sloužit analýza dat z databáze Probační a mediační služby ze střediska v Náchodě. Data jsou interpretována z let 2014, 2015 a 2016.

Práce by měla být nápomocná všem, kteří se zajímají o danou problematiku. Zejména by mohla být přínosem pro studenty humanitních oborů.

Informace uvedené v textu jsou platné k poslednímu měsíci roku 2016.

1 Vhled do problematiky

Než začneme rozebírat jednotlivé pojmy, se kterými se v práci budeme setkávat, řekneme si něco obecně. Každá věda má své definice, svůj pohled na věc, svůj názor na situaci. Někdy se však stane, že i v jednom vědním oboru jsou autoři, kteří spolu úplně nesouhlasí, kteří jednu a tu samou věc vidí z různých úhlů pohledu. V níže uvedeném textu si ujasníme terminologii, jak ji budeme chápat my.

Trest dle Antla vnímáme jako následek spáchání trestného činu. Jedná se o následek porušení pravidel a norem, které uznává většinová společnost.⁴ Lehce jiné vnímání pojmu trestu má Hart, který určuje pojem následujícími 5 prvky:

1. Zahrnuje určitý negativní následek popřípadě bolest.
2. Ukládá se za určitý přestupek, jenž byl spáchán proti právním normám, které společnost uznává.
3. Ukládá se pachateli za skutek, který spáchal.
4. Bývá proveden jinou osobou, než je pachatel.
5. Je ukládán a vykonáván právním systémem.⁵

Další pojetí trestu můžeme vzít podle Rawlse, který trest pojal jako legální zbavení určitého práva, jež je považováno za obvyklé a občanu náleží. Zbavení práva provádí státní orgán dle sankcí právního řádu.⁶

Podle Walkera je trest charakteristický 6 rysy:

1. Způsobení újmy – obecně bráno jako nepříjemné.
2. Újma je cílená a vědomá.
3. Újmu způsobuje autoritativní osoba – v rodině, ve společnosti, ve firmě.
4. Trest je následek konání či opomenutí, čímž se poruší právo, zvyklost nebo pravidlo.
5. Musí se jednat o porušení zaviněné a vytknutelné.
6. Trest se ukládá z určitého důvodu, ne jen tak.⁷

Uvedli jsme si několik vymezení pojmu trest, avšak v konečném pohledu všichni autoři mluví a představují pojem trest podobně. Jak uvádí Lata, trest je určitá újma, která je uložena za porušení právní normy. Tímto pojmem se zabýváme

---

⁴ ANTL, M. Úvodní slovo. In: FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. 3 vyd. Praha: Rybka Publishers, 2002, s.5-7.

⁵ HART, H.L.A. Prolegomenon to the Principles of Punishment. In: GROSS, H. HIRSCH VON, A. (ed.). *Sentencing*. Oxford University Press, Oxford: New York, 1981, s.9

⁶ Rawls, J. Two Concepts of Rules. In Baird, R.M. Rosenbaum, S.E. (ed): *Philosophy of Punishment*, Prometheus Books, New York 1988, s.41.

⁷ Walker, N. *Why Punish?*, Oxford University Press, Oxford – New York 1991.

z důvodu ospravedlnění trestu, protože my vlastně oficiálně a legálně ukládáme újmu, neboli bolest a utrpení. A to můžeme opravdu jen v určitých případech a ze závažných důvodů. Proto máme instituce, které se trestem zabývají, proto vzniklo trestní právo. Díky němu se můžeme v dané problematice lépe orientovat a podle něho ukládat i tresty. Trestní právo slouží primárně pro ochranu společnosti a má své limity. V některých případech však tyto limity nestačí.⁸ V těchto případech přicházejí na řadu různá další alternativní opatření. Ta se snaží pomoci a dosáhnout nejlepšího možného výsledku pro společnost, pro oběť i pachatele. **Alternativní trest** je „trest nespojený s odnětím svobody, který je soudce oprávněn uložit v případech, ve kterých by jinak byl pachatel odsouzen k trestu odnětí svobody“.⁹ Poslední pojem, který si vysvětlíme je dle Fryštáka a jeho kolegů **recidiva**. Recidiva je stav, kdy se pachatel opětovně dopouští trestné činnosti i přestože již byl za předešlou trestnou činnost pravomocně odsouzen. (trestní pojetí)¹⁰

1.1 Trest a teorie účelu trestu

Dle Antla přichází trest ve většině případů po vykonání určitého trestného činu (dále jen TČ). Existují výjimky, kdy se trest neukládá. Takovéto TČ i tresty jsou jasně vymezeny v zákoně. Soud nemůže uložit libovolný trest za spáchaný čin. Trest by měl být brán jako negativní zhodnocení spáchaného činu, ale neměl by mít jen funkci odplatnou. Je důležité, aby zabránil dalšímu páčání TČ a aby plnil funkci výchovnou – prevenci. Existují tři teorie účelu trestu, které si níže vysvětlíme. Co je trest a jak ho vlastně chápeme, jsme si již vysvětlili. Naše teorie účelů trestů - jak k trestům přistupujeme a následně jak ho trestáme se snaží využívat humanistického přístupu. Již roku 1764 v díle „O zločinech a trestech“ byl teoretikem Cesarem Beccariem uveden humanistický přístup *nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege* – není trestného činu bez zákona, není trestu bez zákona. Z tohoto tvrzení vychází i naše společnost.¹¹

Pro občany, kteří spáchali TČ, jež je taxativně vymezen a za který se ukládá trest odnětí svobody, máme připravené věznice. Ty se dělí dle závažnosti, jak

---

⁸ LATA, J. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, Knihovnička LexisNexis, 2007, s. 6-7.

⁹ ČERNÍKOVÁ, V. a kl. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2008, s. 187.

¹⁰ FRYŠTÁK, M. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing s. r. o., 2014, s. 100.

¹¹ Antl, M. Úvodní slovo in: FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. V Praze: Rybka Publishers, 1999, 2007. s. 5.

můžeme najít v publikaci Bajcury. K čemu přesně věznice požíváme? Zabraňují v opakování trestné činnosti pachatele a snaží se ho vést k řádnému životu. Odsouzený dostává možnost pracovat a dále se rozvíjet. Díky tomuto působení a rozvoji by měl být připraven na život po propuštění. V Čechách můžeme v současné době najít 4 typy věznic, které jsou rozděleny tak, aby co nejlépe zamezily útekům vězňů, konfliktům mezi sebou a negativnímu ovlivňování mezi sebou. Ve vězeňství se mluví o vnitřní a vnější diferenciaci. Vnější členění věznic je na věznice s dohledem, s dozorem, s ostrahou a zvýšenou ostrahou. Vnitřní diferenciaci se používá uvnitř věznice k rozdělení vězňů. Jedná se o propustnou diferenciaci. Ta směřuje k individuální práci s konkrétním vězněm, k účinnějšímu programu zacházení, účinnější výchově a kladnému působení.¹²

Absolutní teorie účelu trestu (právo msty)

Uvedenou teorii můžeme považovat za jednu z prvotních teorií účelu trestu vůbec. Nazývá se absolutní neboli odplatná či vyrovnávací. Lze ji také pojmenovat taliační – z latinského *us talionis* – právo msty. V této teorii se pouze trestá. Trest by měl způsobovat stejné utrpení jako konkrétní čin, který byl spáchán. **Trestá se, protože bylo spácháno zlo** – *punitur, quia peccatum est*. Mezi představitele absolutní teorie můžeme zařadit Kanta popř. jeho žáka Hegela. Dle Kantových slov, které uvádí Černíková, je „trest požadavek spravedlivého rozumu a kategorický imperativ, který se nesmí řídit nějakým účelem mimo něj ležícím a je ideálem spravedlnosti“. Podobně chápe trest i Hegel, jak uvádí opět Černíková. Hegel říká, že trest má svůj vlastní účel. Za cíl má potrestání zločinu a vyhovění požadavkům absolutní spravedlnosti (nikoliv potrestání pachatele, odplatu nebo nápravu).¹³

Relativní teorie účelu trestu

Relativní teorie se nezabývá trestem a odplatou, jako teorie předešlá, nýbrž se zaměřuje především na ochranu společnosti před dalším páčáním TČ. Jak se můžeme dočíst od Raszkové a Hoferkové v jejich publikaci, tak dle Seneky: *pernitur, ne peccetur* – „**trestá se, aby nebylo páčáno zlo**“. Důraz je kladen na spravedlnost trestu a základ prevence. Do popředí relativních teorií řadíme teorii psychologického donucení podle Anselma von Feuerbacha, kterou popisují Raszková

---

¹² BAJCURA, L. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). s. 92.

¹³ ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 25.

a Hoferková. Anselma von Feuerbacha dělil prevenci na speciální a generální. Pro něho byla významnější prevence generální. Hrozba trestem měla vyvolat určité psychické zábrany v páchání TČ, zatímco aplikace trestu měla zdůraznit, že je tato pohrůžka myšlena vážně.¹⁴ Relativní teorií se zabývali dále autoři jako Lombroso a jeho orientace na osobu pachatele a prevenci¹⁵ a Ferri.

Smišená teorie účelu trestu

Tato teorie se snaží spojit myšlenky teorií předchozích. Pomocí tzv. generální prevence by měl trest TČ předcházet a také by měl působit na potencionálního pachatele. Ve spojení s generální prevencí působí na pachatele TČ i speciální prevence (rozhoduje o něm). Na této koncepci smíšené teorie je postaven náš trestní zákon. Dříve jsme v trestním zákoně mohli najít, co je účelem trestu:

1. Chránit společnost před pachateli TČ.
2. Zabránit pachateli v dalším páchání TČ.
3. Vychovávat pachatele k tomu, aby vedl řádný život.
4. Působit výchovně i na ostatní členy společnosti.¹⁶

Alternativní trest (restorativní justice)

Slovní spojení alternativní trest trestní zákoník nepoužívá a nezná. Alternativní trest, jako slovní spojení, můžeme ale úzce spojit s restorativní justicí. Dle Zehra není „Restorativní justice mapou, ale je kompasem“.¹⁷ Proto si vysvětlíme o co v restorativní justici jde, respektive nejde.

Zehr uvádí, že dle Parshalla je restorativní justice „proces, ve kterém se všechny strany účastné daného trestného činu setkávají za účelem společného řešení následků trestného činu a jeho dopadů“.¹⁸

Co restorativní justice nepředstavuje... V restorativní justici rozhodně není za cíl smíření či dokonce odpuštění. Někdy se můžeme setkat s negativním pohledem na restorativní justici, protože si právě okolí myslí, že chceme po obětech odpuštění

---

¹⁴ RASZKOVÁ, T. a HOFERKOVÁ S. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudemus, 2013. s. 38-39.

¹⁵ Účel trestu. *E-pravo.cz* [online]. ©EPRAVO.CZ,a.s.1999-2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

¹⁶ ČERNÍKOVÁ, Vratislava. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 27.

¹⁷ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Copyright pro české vydání, 2003, s. 8.

¹⁸ ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Copyright pro české vydání, 2003, s. 25.

a usmíření s pachateli. Uvedené situace mohou nastat a také zde nastávají častěji než v „nealternativních trestech“, ale jedná se o výhradní volbu bez nátlaku na oběť.

Dle Zehra restorativní justice nepředstavuje mediaci. V obou případech jsou sice programy navrženy tak, aby pomohly v kontaktu mezi oběťmi a pachateli. Ale jsou však případy, kdy se kontakt vysloveně nedoporučuje. Restorativní programy se soustřeďují na zprostředkování kontaktu mezi pachatelem a obětí. Mediace však předpokládá rovnost jednotlivých stran sporu (neexistují role poškozeného a obviněného). V případě, že se pachatel přizná k určité úrovni odpovědnosti v daném činu, pak se stává účastníkem restorativního programu. Důležitým momentem je vzít na vědomí událost a pojmenovat čin. Snížení recidivy není hlavním účelem restorativní justice. Výsledky vyhodnocování restorativních programů jsou uznávány sice jako nástroj snižování recidivy, ale jedná se o vedlejší výsledek. Mezi hlavní cíle řadíme potřeby oběti, zapojení oběti do procesu a větší odpovědnost pachatelů ke spáchaným trestným činům. Dle zkušeností s restorativní justicí můžeme dojít k závěru, že restorativní programy mají mnohem větší dopad na ty nejzávažnější případy, než na případy méně závažné či dokonce na prvopachatele. Jeden z největších problémů v restorativní justici jsou případy domácího násilí. Jedná se o oblast, která je pro restorativní justici velice problémová, protože se zde musí pracovat velice opatrně a obezřetně. Začala se rozvíjet v 70. letech. Nelze jí nahradit právní systém, ale lze mu pomoci. Právní systém je zaměřen na veřejnost – závazky, povinnosti, zájmy společnosti. Naopak restorativní justice se zaměřuje konkrétněji a na osobní dimenzi. Usiluje o lepší rovnováhu při uplatňování spravedlnosti. Je tedy nejlepší, když se tyto dva úhly pohledu mohou doplňovat a podporovat. Díky nim můžeme najít tu tzv. zlatou střední cestu a můžeme daleko lépe najít to něco, díky čemu „potrestáme“, ale i „uspokojíme“ pachatele s obětí. Vznikne zde souhra a všichni mají „to, co si zaslouží“.¹⁹

Porovnání retributivní a restorativní justice

Pro lepší názornost porovnáme retributivní a restorativní justici. Některé teorie lze jen těžko propojit s praxí a obtížněji je pochopit, ale restorativní justice se propojuje s praxí snadno a také ji lze lehce porozumět. Zastánci této teorie mají

---

¹⁹ Restorativní justice nepředstavuje konkrétní program nebo návod k použití. ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Copyright pro české vydání, 2003, s. 7-10.

jiný pohled na trestání a jiná řešení, ale zásady, na nichž je restorativní justice postavena, představují něco, co si lidé vytvořili již před staletími. Současný model tomu přestával odpovídat, i když se k němu v poslední době zase vracíme. Ještě před několika lety se většina justice orientovala na stát. Stát byl ten, který měl na starosti „potrestat“ pachatele a ochránit společnost. V historii se spor řešil podle osob, kterých se to bezprostředně týkalo. V zájmu celé komunity byl důraz kladen na smíření a odškodnění. Postupem času se řešení začalo soustředit do rukou nezávislých odborníků, jako soudců, advokátů a dalších expertů na právo. Díky tomuto systému se však dostali na okraj lidé, kteří byli delikventním chováním poškozeni a kterým bylo ublíženo. Mezi nejtvrďší kritiky tohoto systému můžeme zařadit Christia. On, podobně jako Durkheim, vidí v kriminálních činech jedinečnou příležitost, jak si ujasnit normy chování. Ty však mohou být ujasněny jen tehdy, pokud o následcích a vině budou hovořit a rozhodovat oběti a lidé, kterých se daná skutečnost dotkla. Pachatel by měl objasnit své jednání a převzít za něho odpovědnost, jinak by konflikt mezi ním a obětí nikdy neskončil. Takováto možnost byla ale vytěsněna a svěřena do rukou profesionálů a na oběť je zapomínáno. I během života můžeme vidět, že vyřešení problémů určité skutečnosti není tak důležité, jako potřeba vyjádřit se k danému problému, který se nás týká.

Dle Zehra (2003) je zločin brán spíše jako zásah do mezilidských vztahů, nikoliv jako porušení trestního zákoníku. Takže nám jde o to, jak může být obnoven narušený vztah mezi pachatelem a obětí (odtud „obnovující“ justice). Pokud je to jen trochu možné, řešení se účastní všichni, kterých se daný skutek týká. Dané principy retributivní a restorativní justice se evidentně liší. Následně to můžete vidět v tabulce č. 1.

Tabulka 1 - Retributivní X restorativní justice, porovnání

Retributivní justice	Restorativní justice
TČ je primárně porušením práva a prohřeškem proti státu.	TČ je prohřeškem proti osobě a narušením vzájemných osobních vztahů.
Porušením zákona vzniká vina.	Porušení normy vytváří závazky a povinnosti.
Spravedlnost je naplněna prostřednictvím uznání viny pachatele a	K naplnění spravedlnosti dochází za účasti poškozeného, pachatele a členů

jemu uložené újmy (trestu).	komunity, kteří usilují o obnovu narušeného stavu a vztahů.
Hlavní zřetel je kladen na to, aby pachatelé byli podle zásluh potrestáni.	Hlavní zřetel je kladen na potřeby poškozeného a odpovědnost pachatele v procesu nápravy. ²⁰

Pachatel

Nejprve si musíme ujasnit, co znamená pojem osoba pachatele a náprava pachatele. Ucelený výklad těchto pojmů nám v české trestněprávní vědě vcelku chybí. Můžeme se obrátit na Skalníka „dle kterého hodnocení osoby pachatele nelze zaměřovat s všeobecným popisem obviněného, ale je nutno zkoumat nebezpečnost pachatele z toho hlediska, jaké nebezpečí hrozí z jeho strany zájmům chráněným trestním zákonem, tedy jaká je možnost a pravděpodobnost, že se v budoucnu znovu dopustí trestného činu. Nebezpečnost pachatele je tedy tím větší, čím závažnější TČ bude z jeho strany hrozit a čím je větší pravděpodobnost, že se ho dopustí.“²¹

Zmíněný autor dále uvádí, že by se při hodnocení pachatele měly brát pouze negativní vlastnosti, které se projeví v konkrétním spáchaném činu.

V publikaci od Lata se můžeme dočíst, že u pachatele rozeznáváme dva aspekty - osobu pachatele a možnost nápravy pachatele. V retributivní justici by měla osoba pachatele ovlivnit výši trestu. To by znamenalo, že by trest byl uložen za to, jaký pachatel je a nikoliv za skutek, který pachatel spáchal. Ve skutečnosti, je tento fakt velice pochybný. Například u přísnějšího trestání recidivistů může být zohledněno předchozí trestání - může být vznesena námitka, protože pachatel už byl za předchozí čin odsouzen. To by pak byl za stejný skutek trestán dvakrát.

Možnost nápravy je určována znaky osobnosti pachatele. Ty však nemají vliv na stupeň nebezpečnosti TČ. Jedná se především o skutečnosti nemající žádný vztah se spáchaným TČ, popřípadě ještě ani neexistovaly. Dále se také můžeme zaměřit na chování pachatele po spáchání TČ. Nesmí nás to však ovlivnit moc, protože pak bychom mohli pachatele trestat za něco, co by mohl v budoucnu spáchat, nikoliv za to, co spáchal.²²

²⁰ ZEHR, H. Úvod do restorativní justice. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici 2003.

²¹ Skalník, M. Některé otázky určení stupně nebezpečnosti činu pro společnost, Právník č. 6/1966, s. 504-508.

²² LATA, J. Účel a smysl trestu. 2007. Praha: LexisNexis CZ, 2007, s. 82.

Z hlediska pohlaví se například podíváme na pachatele násilné kriminality. Mluvíme převážně o násilné kriminalitě mužů. Ženy ji také páchají, ale v razantně menším měřítku než muži. Kriminologie si to vysvětluje dvojím způsobem. „Je to buďto tím, že se ženy chovají skutečně méně kriminálně, a sice i tehdy, když je nikdo nepozoruje. Nebo je to tím, že se sice potajmu chovají stejně kriminálně jako muži, ale že jsou ze strany trestněprávních orgánů méně kriminalizovány, a to znamená odhaleny a odsouzeny. Obě tvrzení jsou do jisté míry správná.“²³

Oběť

Osobou oběti se zabývá věda zvaná viktimologie. Název je odvozen z latinského *victima* – oběť. Počátky této vědy lze datovat do 50. let minulého století a byly ovlivněny z více stran. Velký rozmach přinesly zkušenosti z 2. světové války - díky obětem holocaustu. Veřejné mínění na tyto oběti bralo velký ohled, a proto se začaly více zkoumat. V dnešní společnosti se nebere ohled jen na pachatele, ale právě i na oběť. Obětí se může stát každý člověk. Můžeme ale definovat skupiny, které mají větší pravděpodobnost stát se obětí (např. taxikáři, policisté...). Vliv mají i vlastnosti osoby, zaměstnání, sociální role... Otázkou, jaká je pravděpodobnost stát se obětí, se zabývá viktimnost.

Toto téma řešili např. Hentig (1948 „Zločinec a jeho oběť“), Mendelsohn (1947 „Viktimologie – nauka o obětech“), Ezat a Fattah (1989 „Crime and victimization of the elderly“), Schneider (1975 „Viktimologie“). Žádná typologie však nebyla všeobecně přijata. My zde můžeme použít třídění obětí dle „viny“ od Holisty, který dělí oběti takto:

1. Oběti, které zavinily svou viktimizaci
  - a. Individuálně (oběť provokatér)
  - b. Příslušnost k rizikové, negativně hodnocené skupině (prostitutka)
2. Oběti, které nezavinily svou viktimizaci
  - a. Individuálně (občan vstoupí na obranu přepadené osoby a sám je zraněn)
  - b. Příslušností k rizikové, pozitivně hodnocené skupině (policista)

V literatuře jsou uváděny další oběti:

- Skrytá oběť – utajena před policií a justičními orgány

---

²³ ŠMAUSOVÁ, G. Trestní právo a kriminalita žen. *Právník*, 1992, č. 3-4, s. 264-280.

- Predestinovaná oběť – osoba s vysokým rizikem viktimizace
- Předstírající oběť – simuluje újmu
- Hypertrofující oběť – zveličuje skutečně utrpěnou újmu
- Dobrovolná oběť – vyslovila sama souhlas s poškozením (oběť masochistických praktik)
- Oběť recidivista – stává se obětí např. svou naivitou, důvěřivostí...²⁴

Pro představu můžeme vidět evidované oběti mezi lety 1996-2005 v následující tabulce, která byla vypracována Martinkovou a je zveřejněna v publikaci Novotného a Zapletala.

Evidované oběti kriminality (objekty napadení - osoby) v období 1996 až 2005 v České republice - minimální počty

Tabulka 2 - Evidované oběti kriminality (objekty napadení - osoby) v období 1996 až 2005 v České republice - minimální počty²⁵

ROK	POČTY OBĚTÍ CELKEM
1996	44 738
1997	42 055
1998	40 310
1999	40 422
2000	39 732
2001	40 203
2002	43 083
2003	46 237
2004	51 010
2005	51 745

1.2 Recidiva

Máme několik druhů a označení pro pojem recidiva. Vždy ale můžeme říci, že se jedná o „něco“ opakovaného, o „něco“, co se stalo minimálně dvakrát. Recidivu můžeme najít např. i v oblasti medicíny – nemoc se projevila v minulosti

²⁴ HOLYST, B. Rola ofiary w genezie zabójstwa. *Państwo i Prawo*, 1964, č.11, s. 746-755.

²⁵ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kolektiv. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 150-162.

a opět se vrátila. Pro naše potřeby a naše zaměření vymezíme recidivu z pohledu kriminologického, penologického a trestního práva.

Z pohledu kriminologického se jedná o opětovné spáchání TČ a je jedno, zda byl pachatel za předchozí TČ odsouzen nebo stíhán. V penologické recidivě je důležité, aby tatáž osoba byla podruhé ve výkonu trestu odnětí svobody. Recidiva z pohledu trestního práva je až když pachatel spáchal nový TČ poté, co byl za předchozí TČ pravomocně odsouzen.²⁶ Na následující Tabulce č. 3 můžeme vidět podíl recidivistů na stíhaných osobách v ČR v letech 1997-2006.

Podíl recidivistů na stíhaných osobách v ČR v letech 1997-2006

Tabulka 3 - Podíl recidivistů na stíhaných osobách v ČR v letech 1997-2006²⁷

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Celkem stíháno osob	118 395	129 271	127 887	130 234	127 856	123 964	121 393	121 531	121 511	122 753
Z toho recidivistů	33 732	37 095	36 096	38 664	40 736	48 764	51 838	54 880	55 856	56 661
Tj. %	28,5	28,7	28,2	29,7	31,9	39,3	42,7	45,1	45,9	46,2

Jak se můžeme dočíst v publikaci Novotného a Zapletala, jsou informace ohledně recidivy a recidivistů čerpány převážně ze zahraničních zdrojů a publikací. Důvodem je více než dvacetiletý nezájem o tuto cílovou skupinu. Ani statistiky policie a trestní justice se tímto tématem téměř nezabývaly. Dokonce v roce 2006 nevedla Vězeňská služba ČR žádnou penologickou statistiku! Lépe na tom jsou statistiky poprvé trestaných a poprvé vězňených osob.

Otázkou recidivy a recidivistů se zabýval Novotný. Vysvětluje a říká, že recidiva není důvod pachatele závažněji trestat. Pachatel vstupuje do právní sféry až svým činem. Za čin, který spáchal, by měl být odsouzen. Za spáchaný trestný čin = spravedlivý trest. Pokud by však byl pachatel trestán za čin, který už jednou provedl a byl za něho spravedlivě odsouzen, a opět by spáchal další čin, za který by byl odsouzen výrazněji přísnějším trestem díky činu předešlému, nejednalo by se už

²⁶ Recidiva: Pojem a definice. *Inovace SEBS a ASEBS* [online]. Brno, 2013 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/kriminologie/recidiva>.

²⁷ NOVOTNÝ, O. ZAPLETAL, J. a kolektiv. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 140.

o spravedlivý trest. Na recidivu se musí brát zřetel, ale otázkou je do jaké míry. Nelze zvyšovat trest s každou spáchanou recidivou donekonečna.²⁸

Kapitolu jsme věnovali vzhledu do problematiky. Vysvětlili jsme si důležité pojmy s ní související. Nejvíce jsme se zaměřili na pojem trest a jeho účel. Měli bychom se za spáchaný čin pomstít? Nebo raději ochránit společnost před opětovným spácháním TČ a řešit, proč ho pachatel spáchal? Na dané otázky se pokusíme najít odpověď v následující kapitole, která se bude věnovat instituci Probační a mediační služby, která se danou problematikou zabývá.

---

²⁸ NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství*, Academica, Praha 1967, s. 69.

2 Probační a mediační služba jako instituce

Probační a mediační služba je poměrně „mladá“ instituce. Byla založena na základě stejnojmenného zákona č. 257/2000 Sb. Parlamentem byl přijat 11. 8. 2000 a v účinnost vstoupil 1. 1. 2001.

Činnost Probační a mediační služby (dále jen PMS) je zaměřena především na práci s pachateli (kterým jsou uloženy alternativní tresty) a oběťmi trestných činů. Zprostředkovává probaci – dohled, kontrolu, pomoc, motivování, kladné působení na klienta a mediaci. Mediace můžeme chápat jako alternativní metodu řešení konfliktů alternativním způsobem, ale dle zákona ji bereme jako zprostředkování mimosoudního řešení mezi pachatelem a obětí. Mediace nemůže být prováděna bez výslovného souhlasu obviněného i poškozeného.

„Probaci se pro účely tohoto zákona rozumí organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným (dále jen "obviněný"), kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.

Mediací se pro účely tohoto zákona rozumí mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.“²⁹

---

²⁹ Zákon č. 257/2000 Sb. Zákon o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě) §2.

2.1 Vznik Probační a mediační služby

Vývoj PMS můžeme dle publikace Probace a mediace rozdělit do dvou období. A to do roku 1989 a po roce 1989 (tzv. po pádu železné opony).

Situace do roku 1989 byla spojena s totalitním režimem, který vládl v Československu. Tímto režimem bylo nahlíženo na trestní systém z pohledu represivního, tedy z pohledu utlačování, potlačování a útisku. Byly zde však i náznaky určitých změn, které by se mohly uskutečnit v oblasti trestní politiky. Jako příklad můžeme vzít posilování sociálně-výchovných prvků při práci s pachateli. Velký důraz byl kladen na odstranění příčin, které vedly k porušení právních norem. Mezi léty 1968-1971 vzniklo experimentální středisko postpenitenciární péče, jehož cílem bylo ověřit metody práce se „sociálně nepřizpůsobivými“ občany v podmínkách velkého města. Jednalo se o experimentální vzorek (občané velkého města), který byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody. Takto začala nová profese, profese sociálních kurátorů, kteří se postupně rozšiřovali do dalších a dalších měst, kde byla zakládána i další pracoviště.

V konkrétní době se kladl důraz na pachatele trestných činů a na recidivisty. Tak vznikl systém prevence sociálně patologických jevů. Postupem času začaly vznikat i speciální týmy na práci s delikventní mládeží. Pracovali s nimi kurátoři pro mládež pod záštitou okresních národních výborů a převládal zde prvek kontroly. Na konci 80. let pomalu přichází mimo prvku kontroly také prvek pomoci mladistvým, kteří spáchali nějaké protiprávní jednání, a je proti nim vedeno trestní stíhání.

Dále se začala pomoc rozšiřovat i o pomoc rodinám mladistvých pachatelů. Začala být také zřizována místa, kde sociální pracovníci pomáhali odsouzeným udržovat kontakt s jejich rodinami a sociálním prostředím po dobu výkonu trestu odnětí svobody a připravovali podmínky po jejich propuštění na svobodu. Veškeré aktivity se uskutečňovaly díky aktivním odborníkům, kterým tato práce přidala zajímavá. Jednalo se o odborníky z oblasti sociální práce, pedagogiky, psychologie a práva. Inspirace na nové prvky v oblasti zacházení s pachateli TČ a vytvoření nových systémových opatření přicházela ze zahraničí. Veškeré snahy o rozvoj a rozkvět těchto služeb byly zastaveny v srpnu roku 1968 a následně díky „normalizaci“. Historicky vzato můžeme poděkovat všem aktivním členům, kteří se podíleli na rozvoji nových přístupů a myšlenek. Jako jednoho z nejvýznamnějších

aktivistů můžeme zmínit profesora JUDr. Otu Novotného, CSc., osobnost českého trestního práva a trestní politiky.

V období po roce 1989 jsme mohli razantně pocítit změnu společenského i politického systému. Bohužel se zde výrazně projevily důsledky nedostatků minulého režimu. Velmi narostla drobná kriminalita. Stále zde převládal represivní justiční systém. I přes tyto negativní jevy a situace se začínaly objevovat další aktivity, které přispívaly k formování základů probace a mediace v ČR. Došlo na zavedení institutu alternativ. Nejdříve se jednalo o experiment „Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež“, který byl zahájen roku 1991 odbornou skupinou Ústav státu a práva ČSAV. Jednalo se o Městské prokuratury v Praze a další odborníky z oblastí sociální práce s mládeží. Odborníci se inspirovali hlavně z Rakouska, tzv. odklony trestního řízení. Projekt se rozšířil i mimo hlavní město. Díky tomuto projektu, se mohl nově pachatel aktivně zapojit do odstranění následků svého jednání a i poškozený mohl ovlivňovat proces odškodnění. Zde byl poprvé využit mediátor, třetí osoba, která přispívá k řešení sporu mezi pachatelem a obětí pomocí mediačních prvků. S tímto experimentem nastávaly postupné změny v trestní legislativě., Přibývaly tresty, které, pachatele neuvěznily, a další jiná opatření – „odklony v trestním řízení“. Vlastně můžeme říkat, že alternativní sankce a opatření se u nás začínaly datovat začátkem 90. let 20. století. Roku 1993 byl zaveden alternativní institut odklonu – diverze. Jedná se o zastavení trestního stíhání, což je velký přelom v našem kontinentálním pozitivistickém právu. Pomocí tohoto institutu se do našeho právního systému vnesly prvky anglosaského práva a začali jsme uplatňovat první postupy a aktivity z restorativní justice. Postupně se rozšiřovala škála alternativ, jako tzv. narovnání a trest obecně prospěšných prací. Roku 1996 byla zřízena místa budoucích pracovníků probační a mediační služby. Pracoviště byla zřízena u každého okresního soudu v zemi. Místa však byla obsazena převážně soudními úředníky, kteří kontrolovali hlavně výkon trestu obecně prospěšných prací a chování obviněných s uložením zkušební doby.

Obvodní soudy (především v Praze, v Karlových Varech a Brně) využily příležitosti a místa obsadily novými kvalifikovanějšími pracovníky z oboru sociální práce. Ti začali uplatňovat pracovní metody již v předrozsudkové fázi trestního řízení. Tím se začala naplňovat širší očekávání probační a mediační činnosti. Začaly se vytvářet koncepční materiály, které ovlivňovaly budoucí podobu zákona o PMS. První pracovníci PMS byli převážně absolventi Univerzity Karlovy. Jednalo

se o první školu, která vedla studenty se zájmem o sociální práci v trestní justici. Roku 1994 byla založena nevládní organizace z řad studentů a profesorů UK s názvem: Sdružení pro probaci a mediaci, o.s. Byl to významný prvek v procesu vzniku PMS.

Ted' už se podíváme do oblasti přípravy pracovníků PMS. Praxe, která v tu dobu existovala, narážela na řadu omezení, nedostatek prostoru pro výkon probace a mediace, absenci kvalifikačních požadavků, pochybnosti veřejnosti, soudců i státních zástupců. Většinou nevěřili v užitečnost alternativních trestů a opatření. To vedlo k rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti ČR, aby zákonně upravil organizační i personální strukturu výkonu probačních a mediačních činností zákonem. Roku 1999 byl předložen ministrem Otakarem Motejlem návrh reformy justice, kde byla zásadní změna trestního řízení a nový zákon o PMS.

Zákon se připravoval a jeho účinnost měla být k 1. 1. 2001. Najednou se objevila potřeba nových kvalifikovaných asistentů a úředníků. Během roku 1999 byl zpracován projekt Kvalifikační vzdělávací program pro úředníky a asistenty Probační a mediační služby. Projekt byl schválen a realizován v letech 1999-2000. Do projektu se promítli téměř pětileté zkušenosti z probačních a mediačních činností, poznatky z diskuzí a informace ze zahraničí. Díky projektu byli budoucí uchazeči o funkci úředníka a asistenta připraveni ještě před účinností zákona. Ti se stali oporou nově vzniklého systému. Přijetím zákona o PMS je organizace brána jako organizace celostátní.³⁰

PMS vznikla vlastně díky spolupráci vládního i nevládního sektoru. Dle Václava Havla³¹ „*nový systém vznikl na základě iniciativy a potřeby zdola a ve správném čase byla tato snaha podpořena shora*“.³² Podpora přicházela ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR a Nejvyššího soudu ČR společně se zkušenostmi z praxe. V tomto případě můžeme vidět dobrou spolupráci mezi vládním a nevládním sektorem, který přinesl revoluční změnu v oblasti praxe justice a jejích služeb. Tato cenná skutečnost nám pomohla zřídit PMS jako instituci, která se snaží na jedné straně pracovat s pachatelem, snižovat počet uvězněných osob ve vězení, účinně předcházet kriminalitě, omezovat rizika k recidivě, motivuje pachatele k nápravě,

---

³⁰ ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a DOUBRAVOVÁ D., Probace a mediace. Praha: Portál, 2010, s. 9-13.

³¹ HAVEL, V. *Moc bezmocných a jiné eseje*. Vyd. 1. Praha: Knihovna Václava Havla, 2012. s. 330.

³² ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a DOUBRAVOVÁ D., Probace a mediace. Praha: Portál, 2010, s. 13.

vede ho k životu v souladu se zákonem. Na straně druhé instituce pracuje už i s obětí TČ, chrání její zájmy a celkově chrání celou společnost před kriminalitou.

Kniha *Probace a mediace* zmiňuje pojetí Zahra, jednoho z otců zakladatelů restorativní justice – nasazení „nových brýlí – změna čoček“ – lepší porozumění události trestného činu.³³

2.2 Charakteristika

Od 1. 1. 2001 je v České republice účinný zákon č. 257/2000 Sb.³⁴ Tímto zákonem se zřídila poměrně specializovaná instituce - Probační a mediační služba České republiky. Důvody, proč instituce vznikla, jsme si již nastínili. Jedná se o multidisciplinární službu, která čerpá především ze sociální práce a trestního práva.

„Probační a mediační služba usiluje o zprostředkování účinného a společensky prospěšného řešení konfliktů spojených s trestnou činností a současně organizuje a zajišťuje efektivní a důstojný výkon alternativních trestů a opatření s důrazem na zájmy poškozených, ochranu komunity a prevenci kriminality.“³⁵

Organizační strukturu PMS můžeme najít ve Statutu PMS České republiky. V čele PMS služby je ředitel. Ředitel jedná jejím jménem a je jmenován ministrem spravedlnosti. Řídí, organizuje a kontroluje její činnost. Za její správný provoz zodpovídá ministru spravedlnosti. Ředitel pověřuje regionálního vedoucího, aby zabezpečil chod středisek. Každé středisko vede vedoucí, ten řídí, organizuje a kontroluje provoz. Plní pokyny regionálního vedoucího. Dalšími zaměstnanci středisek jsou probační úředníci nebo probační asistenti.³⁶

2.3 Činnost

Činnost probační a mediační služby je dána zákonem o Probační a mediační službě. Její hlavní činnost je probace a mediace, což vyplývá i z jejího názvu. Probace a mediace nabízí různé možnosti, jak potrestat pachatele. Mimo jiné

---

³³ ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ (eds.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. s. 14.

³⁴ Zákon č. 257/2000 Sb., O Probační a mediační službě České republiky, ve znění pozdějších předpisů [online]. [citováno 8.12.2016].

³⁵ Probační a mediační služba České republiky: Poslání a cíle Probační a mediační služby. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>.

³⁶ Statut PMS České republiky.

můžeme využívat alternativní tresty a tak do celého procesu zapojit pachatele i oběť. Oběť má možnost se k danému postupu vyjádřit.³⁷

Hlavní činnost je vykonávána na jednotlivých střediscích PMS, která jsou základním článkem. Mají sídlo u okresních soudů. Nejsou samostatnou účetní jednotkou a nemají ani právní subjektivitu. Větší střediska se dle potřeby člení na jednotlivá oddělení. Pracují zde probační úředníci a probační asistenti. Probační úředník musí složit odbornou zkoušku úředníka, které předchází 12 měsíční program. Program zahrnuje teoretickou a praktickou přípravu. Je důležitá i účast na odborných seminářích a kurzech. Po absolvování programu lze požádat o složení zkoušky. Ta se skládá před komisí jmenovanou ministrem spravedlnosti. O výsledku se vydává osvědčení. V případě nesložení závěrečné zkoušky lze zkoušku opakovat nejdříve za 6 měsíců. Probační asistent se účastní specializačního kurzu v délce 6 měsíců, kde také probíhá teoretická i praktická výuka. I on se účastní odborných seminářů a kurzů. Na nich lze dosáhnout užší specializace. Kurz se zakončuje ověřením získaných znalostí.

Ředitelství PMS sídlí v Praze. Spolupracuje na mezinárodní úrovni a zabezpečuje chod probačních a mediačních středisek po stránce hospodářské, materiální, finanční, personální a organizační. Organizuje vlastní vzdělávací, koncepční, informační, metodickou a analytickou činnost.³⁸

Parole

Dle publikace Sociální práce v praxi se jedná o spolupráci mezi Probační a mediační službou ČR s Vězeňskou službou ČR. Pracovník PMS připraví potřebné dokumenty k podání žádosti o podmíněném propuštění pro soud. Veškeré podklady připravuje na žádost klienta (odsouzeného), se kterým vše konzultuje. Dále pracovník PMS spolupracuje s okolím klienta a s pracovníky věznice. Dokumenty by měly obsahovat opatření, které minimalizují, popřípadě zabraňují, opakování trestné činnosti klienta. Budou chránit společnost a pomohou klientovi k integraci do života ve společnosti. Spolupráci mezi PMS a VS upravuje součinnostní dohoda z roku 2004.³⁹

---

³⁷ Tuto příslušnost určuje předpis č. 2/1969 Sb. Zákon České národní rady o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky., a to konkrétně §11 odst. (4).

³⁸ Statut PMS České republiky.

³⁹ Sociální práce v praxi, O. Matoušek, J. Kolářková, P. Kodymová (eds) 2005, str. 296.

Mediační činnost

Jak Veteška říká, mediaci můžeme chápat jako alternativní metodu řešení konfliktů alternativním způsobem, ale podle zákona ji bereme jako zprostředkování mimosoudního řešení mezi pachatelem a obětí. Mediaci nemůže být prováděna bez výslovného souhlasu obviněného i poškozeného a je prováděna „mediátorem“, který je současně probační úředník nebo probační asistent. Mediaci jako taková se začala rozvíjet na konci 20. století a má interdisciplinární charakter. Vhodnou oblastí, kde lze použít mediaci, je rodinné právo. Zde se propojuje spor s emocionální složkou. Dalšími vhodnými oblastmi jsou také občanskoprávní spory a pracovní spory.⁴⁰

Probační činnost

Pro probační činnost má Veteška také své tvrzení. Jedná se o organizování a vykonávání dohledu nad obviněnými, obžalovanými a odsouzenými. Dále zajišťuje kontrolu vykonávání alternativních trestů a sledování chování odsouzeného, který byl propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody. Probační činností se snažíme působit na klienta v kladném smyslu, aby se rozhodl vést spořádaný život a urovnal vztahy narušené protiprávní činností. Díky probaci mu dáváme druhou šanci a možnost, že se může chovat sociálně vhodným způsobem.⁴¹

Aktuální projekty PMS

Mezi zmiňované činnosti PMS patří i projekty realizované touto službou. My si zde uvedeme ty, které aktuálně probíhají. Uvedené projekty můžeme najít na webových stránkách Probační a mediační služby České republiky.

Křehká šance II

Projekt Křehká šance II navazuje na projekt Křehká šance. Oba se zaměřují na cílovou skupinu podmíněně propuštěných vězňů z výkonu trestu odnětí svobody, kteří by se měli co nejdříve začlenit do společnosti a pracovat. Ve druhé etapě se snaží projekt rozšířit pole své působnosti do dalších 9 věznic. Vytvořit

---

⁴⁰ VETEŠKA, J. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 102.

⁴¹ VETEŠKA, J. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 102.

z pracovníků profesionály v konkrétní oblasti a vytvořit nový program zacházení s odsouzenými vězni v České republice.⁴²

Na správnou cestu! II

Projekt se zabývá hledáním nových způsobů řešení kriminality mládeže a jejich zaváděním do praxe. V rámci projektu jde o rozvoj Týmů pro mládež, které se zaměřují na mladistvé pachatele. Nově v tomto projektu bude umožněno mladistvým vydělat finanční prostředky na hrazení škod vzniklých jejich trestnou činností. Rozšiřovat se budou také Rodinné skupinové konference do všech soudních okresů České republiky. Po pilotním odzkoušení Programu proti násilí se bude program upravovat pro další cílové skupiny a rozšiřovat do nových lokalit.⁴³

Proč zrovna já? II

Jedná se o podporu a pomoc obětem trestných činů. Projekt se snaží zabránit vyloučení obětí z jejich sociálního prostředí, popř. vyloučit další možná rizika spojená s prožitou událostí. Proškoluje další poradce a rozšiřuje působnost projektu do dalších míst. Informuje veřejnost o právech obětí.⁴⁴

Jak jsme si uvedli výše, činnost PMS je zaměřená i na vzdělávání vlastních zaměstnanců. Představíme si poslední projekt, který se touto problematikou zabývá.

Systém dalšího vzdělávání pracovníků Probační a mediační služby ČR

Projekt je realizován od roku 2014 a s druhým prodloužením by měl být ukončen v letošním roce 2017. Je důležité, aby se odborníci stále zdokonalovali a prohlubovali své vědomosti. Po skončení tohoto vzdělávání by mělo být 100 vyškolených specialistů PMS a 30 zkušených lektorů PMS. V systému se objevuje i mezinárodní spolupráce s Norskem.⁴⁵

---

⁴² Křehká šance II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance-ii/>.

⁴³ Na správnou cestu! II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/na-spravnou-cestu-ii/>.

⁴⁴ Proč zrovna já? II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/proc-zrovna-ja-ii/>.

⁴⁵ Systém dalšího vzdělávání pracovníků Probační a mediační služby ČR. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/system-dalsiho-vzdelavani-pracovniku/>.

3 Postpenitenciární péče

Jedná se o službu poskytovanou lidem, kteří vychází z výkonu trestu odnětí svobody (dále jen VTOS), ochranného léčení nebo z ochranné výchovy (u mladistvých) a snaží se je navrátit do běžného života. Pro lidi, kteří několik měsíců, či dokonce let, žili izolovaně a odděleně od běžné společnosti, je přestup velkou a náročnou životní změnou. Danou sociální službou se maximálně snažíme předcházet recidivě. Jak ale tato služba bude probíhat, záleží na sociální politice státu. Dále se podílí na reintegraci odsouzeného. Spolupracuje se státními i nestátními, církevními a dalšími organizacemi, které přispívají k utváření celého systému.

Postpenitenciární péči můžeme rozdělit do několika částí na základě toho, kdo jí vykonává. Jedná se o pomoc sociálního kurátora, sociálního systému, pomoc ze sociálních služeb a pomoc od pracovníků probační a mediační služby.

Sociální kurátor

Podle oficiálních stránek města Benešov je sociální kurátor osoba, která se snaží pomoci lidem, jež se ocitli v tíživé životní situaci. Daná situace je pro ně natolik obtížná, že nejsou schopni ji vyřešit sami.⁴⁶ Dle webových stránek Hradce Králové se služba týká především občanů, kteří jsou v následujících situacích:

- byli propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody či vazby,
- byli z výkonu trestu odnětí svobody propuštěni na podmínku,
- proti nimž je vedeno trestní řízení,
- mají výkon trestu odnětí svobody podmíněně odložen,
- překonávají nepříznivé sociální dopady spojené s výše popsányými sociálními situacemi,
- jsou bez domova a bez přístřeší,
- jsou závislí na alkoholu nebo jiných návykových látkách,
- jejich způsob života je v rozporu se společností,

---

⁴⁶ Víte, co je postpenitenciární péče? *Benešov, oficiální stránky města* [online]. Benešov, 2016 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: http://benesov-city.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=219&id=40524.

- byli propuštěni ze školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.⁴⁷

Sociální kurátor pro děti a mládež

Dle zákona je sociální kurátor pro děti a mládež zaměstnancem obce s rozšířenou působností. Prokazuje se speciálním oprávněním, které mu vydal obecní úřad. Oprávnění má následující náležitosti: jméno, příjmení, titul, označení zaměstnavatele a vymezení činností.⁴⁸

Sociální systém

Dle Soukupa se jedná o relativně autonomní vnitřně integrované, historicky vzniklé společnosti, které se od sebe navzájem liší kulturou.⁴⁹ Dle Budila se jedná o organizaci sociálního života, který umožňuje člověku přežít. Přetrvávání sociálního systému je však podmíněno respektováním určitých norem a hodnot kolektivního života.⁵⁰ A dle Murphyho se jedná o způsob organizování každodenního společenského chování, o souhru chování a kulturních norem v konkrétních společenských situacích.⁵¹

V našem pojetí se jedná o dávky pomoci v hmotné nouzi apod. Dávky v hmotné nouzi upravuje zákon 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů a další právní předpisy, zejména zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 389/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o pomoci v hmotné nouzi.

Sociální služby

Sociální služby můžeme rozdělit do několika kategorií:

1. Sociální poradenství

- a) Základní sociální poradenství
- b) Odborné sociální poradenství

---

⁴⁷ Sociální kurátor. *Hradec Králové* [online]. Hradec Králové, 2016 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://www.hrdeckralove.org/urad/socialni-kurator>.

⁴⁸ Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 29.5.1998, §31 ods. 3.

⁴⁹ KLÉGER, V., SOUKUP, J. a PŘESLIČKA, Z. *Řízení v nemocenském pojištění a v sociálním zabezpečení*. 2. vyd. Praha: Práce, 1985. 132 s. Příruční knihovna ROH. Příručky Práce.

⁵⁰ BUDIL, Ivo T. *Za obzor Západu: proměny antropologického myšlení od Isidora ze Sevilly po Franze Boase*. Vyd. 2. V Praze: Triton, 2007. 809 s.

⁵¹ MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Překlad Hana Červinková. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 268 s. Studijní texty; s. 15.

2. Služby sociální péče

- a) Pečovatelská služba
- b) Tísňová péče
- c) Průvodcovské a předčitatelské služby
- d) Podpora samostatného bydlení
- e) Odlehčovací služby
- f) Centra denních služeb
- g) Denní a týdenní stacionáře
- h) Domovy pro osoby se zdravotním postižením
- i) Domovy pro seniory
- j) Domovy se zvláštním režimem
- k) Chráněné bydlení
- l) Sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních

3. Služby sociální prevence

- a) Raná péče
- b) Telefonická krizová pomoc
- c) Tlumočnické služby
- d) Azylové domy
- e) Domy na půl cesty
- f) Kontaktní centra
- g) Krizová pomoc
- h) Intervenční centra
- i) Nízkoprahová denní centra
- j) Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
- k) Noclehárny
- l) Služby následné péče
- m) Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- n) Sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením
- o) Sociálně terapeutické dílny
- p) Terapeutické komunity
- q) Terénní programy

- r) Sociální rehabilitace⁵²

Sociální pracovník

Podle Raszkové a Hoferkové řadíme mezi subjekty postpeniterní péče sociálního pracovníka vězeňské služby České republiky. Jedná se o specializovaného a odborného zaměstnance Vězeňské služby ČR, jehož úkolem je pomáhat obviněnému, popřípadě odsouzenému, v udržení nebo obnovení vztahů s nejbližšími. Pomáhá řešit jeho sociální situaci.⁵³ Dalším subjektem postpeniterní péče je sociální kurátor. Jedná se o osobu, která pracuje s klientem ve všech třech fázích trestního řízení i po jeho skončení.⁵⁴

Probační a mediační služba

Bylo zmíněno již v 2. kapitole této práce.

---

⁵² Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, 31.3.2006, část třetí, §32-37.

⁵³ RASZKOVÁ, T. a HOFERKOVÁ, S. *Kapitoly z penologie II*. I. Vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 113.

⁵⁴ *Sociální kurátor* [online]., 1 [cit. 2016-12-07]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7193/socialni_kurator.pdf.

4 Výzkumné šetření

Empirické část bakalářské práce se zabývá analýzou statistik Probační a mediační služby ze střediska v Náchodě. Statistiky jsou zaměřeny na činnost PMS a problematiku recidivy.

Následující část práce si klade za cíl poskytnout přehled o tom, jaký vliv má PMS na snižování recidivy trestného jednání u klientů za určité časové období.

4.1. Analýza a interpretace dat

Interní statistiky, které mi byly poskytnuty ze střediska Probační a mediační služby v Náchodě, budou analyzovány a interpretovány.

Rok 2014

První tabulka se vztahuje k roku 2014. Jedná se o nově evidované spisy. V těchto typech tabulek vidíme, kolik spisů středisko zaevidovalo a v jaké fázi případ byl. V přípravném řízení a řízení před soudem se dle PMS jedná hlavně o případy ve spolupráci orgánů činných v trestním řízení. Vykonávací řízení je pro sankce uložené soudem, kde má PMS vykonávat kontrolu.

Tabulka 4 - Evidované spisy 2014

Nápad - počet nově evidovaných spisů		
	Počet	Procenta
Celkový počet:	351	100,0%
Z toho:		
v přípravném řízení a řízení před soudem	189	53,8%
ve vykonávacím řízení	162	46,2%
mládež 0 – 18	37	10,5%
dospělý 18 +	314	89,5%
drogová kriminalita	36	10,3%
extremismus	0	0,0%

Tabulka č. 4 nám ukazuje počet případů, které PMS v Náchodě nově zaevidovala v roce 2014 (každý spis nemusí být na jiného klienta). Z 351 případů je 189 případů spadajících do přípravného řízení a řízení před soudem. Jsou to „mediační činnosti, které vytvářejí podmínky pro možnost uplatnění odklonů

v trestním řízení, program mediace mezi obětí a pachatelem. Činnosti spíše probační, které vytvářejí podmínky pro ukládání alternativních trestů, (zejména trest obecně prospěšných prací a trest domácího vězení) nebo činnosti zajišťující přípravu a výkon dohledu nad obviněnými, kterým byly stanoven probační dohled jako opatření nahrazující vazbu.⁵⁵ 162 případů je již ve vykonávacím řízení, kdy už trest případně trestní opatření bylo uloženo, nebo byl klient již podmíněně propuštěn s dohledem probačního úředníka.

Největší počet kriminality mají na svědomí dospělí ve věku 18 a výše. Jedná se o početnější cílovou skupinu. Z tabulky můžeme vyčíst i drogovou kriminalitu, která je tu zaevidovaná v 36 případech. Poslední údaj v tabulce je nulový.

Tabulka 5 - Trestní věci 2014

Počet evidovaných trestných věcí	
Ve spolupráci s:	
Policíí	21
SZ	74
Soudy	258
Soudy PP	16

Tabulka č. 5 ukazuje kdo a v kolika případech s PMS spolupracuje. 21 případů pochází od policie, 74 případů od státních zástupců, 258 případů je od soudů a v 16 případech informovaly středisko soudy s podmíněným propuštěním. Je patrné, že PMS nejvíce spolupracuje se soudy.

⁵⁵ ŠTERN, P., a kol. Almanach probační a mediační služby. Praha: TISKÁRNA K-TISK s.r.o., 2015. s. 12.

Rok 2015

Tabulka 6 - Evidované spisy 2015

Nápad - počet nově evidovaných spisů		
	Počet	Procenta
Celkový počet:	301	100,0%
Z toho:		
v přípravném řízení a řízení před soudem	167	55,5%
ve vykonávacím řízení	134	44,5%
mládež 0 – 18	33	11,0%
dospělý 18 +	268	89,0%
drogová kriminalita	22	7,3%
extremismus	0	0,0%

V roce 2015 bylo evidováno méně spisů než v roce 2014. Pouze 301 případů, tedy o 50 případů méně. Opět můžeme vidět spisy, které byly zaevidovány již v přípravném řízení a řízení před soudem - 167 a 134 případů ve vykonávacím řízení. Drogová kriminalita klesla o 14 případů.

Tabulka 7 - Trestní věci 2015

Počet evidovaných trestných věcí	
Ve spolupráci s:	
Policí	26
SZ	80
Soudy	222
Soudy PP	18

V roce 2015 spolupracovala policie se střediskem PMS v Náchodě na 26 případech, SZ na 80 případech, se soudy na 222 případech a na podmíněném propuštění v 18 případech.

Rok 2016

Tabulka 8 - Evidované spisy 2016

Nápad - počet nově evidovaných spisů		
	Počet	Procenta
Celkový počet:	330	100,0%
Z toho:		
v přípravném řízení a řízení před soudem	155	47,0%
ve vykonávacím řízení	175	53,0%
mládež 0 – 18	41	12,4%
dospělý 18 +	289	87,6%
drogová kriminalita	41	12,4%
extremismus	0	0,0%

Celkový počet případů, které středisko přijalo za rok 2016 je 330. 155 případů je od přípravného řízení a řízení před soudem. 175 případů je z vykonávacího řízení. Mládež se podílela na 41 případech, dospělí na 289. Drogová kriminalita je zde ve 41 případech.

Tabulka 9 - Trestní věci 2016

Počet evidovaných trestných věcí	
Ve spolupráci s:	
Policíí	35
SZ	84
Soudy	216
Soudy PP	24

V roce 2016 spolupracovala PMS s policií na 35 případech, se SZ na 84, se na 216 případech a se soudy v podmíněném propuštění na 24 případech.

4.2. Porovnání dat v letech 2014, 2015 a 2016

Tabulka 10 - Porovnání dat v letech 2014, 2015 a 2016

ROK	Počet spisů	přípravné řízení + řízení před soudem	vykonávací řízení
2014	351	189	162
2015	301	167	134
2016	330	155	175

Největší počet spisů obdrželo středisko v roce 2014. Můžeme se domnívat, že počet spisů souvisí s amnestií, která byla vyhlášena a účinná 2. ledna 2013. Do této amnestie spadaly i tresty podmíněné a ještě nevykonané. Je možné, že někteří pachatelé, kteří nebyli potrestáni, mohli spáchat čin znovu.

Kriminalita žen

Pro zajímavost, se můžeme podívat na kriminalitu žen v daných letech.

Tabulka 11 - Porovnání žen v letech 2014, 2015 a 2016

ROK	ZRK	POD	PPD	OPP	NVD	Celkem žen
2014	8	6	1	25	0	40
2015	16	1	1	8	1	27
2016	27	10	4	9	0	50

V roce 2014 se klientkami PMS stalo 40 žen, z toho 8 žen spadá do kategorie zprostředkování řešení konfliktu (ZRK). 6 žen dostalo trest podmíněné odsouzení s dohledem (POD). 1 žena má podmíněné propuštění s dohledem (PPD) a 25 žen si musí odpracovat obecně prospěšné práce (OPP). V tomto roce žádné z žen nebyla udělena náhrada vazby dohledem.

V roce 2015 byla kriminalita žen nižší. Do spolupráce s PMS se dostalo jen 27 klientek. Z toho 16 klientek spadá do kategorie zprostředkování řešení konfliktů, kam od roku 2015 spadá i předjednání obecně prospěšných prací. Proto je toto číslo podstatně vyšší než v roce minulém. Po jedné klientce je v podmíněném odsouzení s dohledem, v podmíněném propuštění s dohledem a v náhradě vazby dohledem. Pouze 8 žen dostalo trest obecně prospěšných prací.

V posledním zkoumaném roce 2016 máme 50 klientek. 27 z nich spadá do skupiny zprostředkování řešení konfliktů, 10 do podmíněného odsouzení s dohledem, 4 ženy do podmíněného propuštění s dohledem a 9 žen dostalo obecně prospěšné práce.

4.3. Recidiva s uložením nových alternativních trestů

Ve všech následujících tabulkách se jedná o popis aktuální situace Probační a mediační služby na středisku v Náchodě, kde se analyzují daná fakta. Výsledky jednotlivých tabulek se zabývají vykonávacím řízením ukončených spisů.

Tabulka 12 - Recidiva s uložením nových alternativních trestů

Sledované období 3 let	34
------------------------	-----------

V tabulce č. 12 můžeme vidět počet klientů, kteří opakovaně spáchali trestnou činnost. Trestem pro ně bylo opětovné uložení alternativního řešení. Z tohoto důvodu byly znovu zařazeny do statistik Probační a mediační služby v Náchodě.

4.4. Recidiva v roce 2014

Recidivu si v této práci vymezíme jako jakékoliv opětovné spáchání jakéhokoliv TČ v letech 2014-2016. Následující údaje představují spisy, které byly přijaty střediskem v Náchodě v roce 2014 a do současné doby byly ukončeny. Tabulky jsou rozděleny na základě alternativních trestů.

Tabulka 13 - Recidiva - obecně prospěšné práce 2014

OPP		
Vykonání trestu		53
	recidiva	3
Přeměna TOS		18
	recidiva	9
Přeměna TDV		1
Postoupeno jinému středisku		7
Zrušeno souhrnným trestem		6
Celkem		85

Tabulka č. 13 nám ukazuje počet klientů, kteří dostali trest obecně prospěšných prací. 53 klientů trest úspěšně vykonalo a 3 klienti z nich znovu recidivovali. Trest OPP byl přeměněn 18 klientům na trest odnětí svobody (dále jen TOS) z důvodů nespolupráce, nevedení řádného života apod. 9 klientů z těchto 18 znovu recidivovalo, tedy spáchalo TČ, kvůli kterému se objevili znovu v evidenci. Jednomu klientovi byly OPP přeměněny na trest domácího vězení (dále TDV). 7 klientů bylo přeloženo na jiná střediska z důvodů změny bydliště, popřípadě zaměstnání. V 6 případech se alternativní trest OPP zrušil souhrnným trestem. Souhrnný trest je větší trest z důvodu spáchání trestné činnosti ještě před, v tomto případě, udělením OPP.

Tabulka 14 – Recidiva – trest domácího vězení 2014

TDV	2
------------	----------

Dle tabulky č. 14 pouze 2 klientům, kteří opakovali svou trestnou činnost, byl udělen trest domácího vězení. Oba klienti ho řádně plnili a dosud TČ neopakovali.

Tabulka 15 - Recidiva - podmíněné odsouzení s dohledem + podmíněné propuštění s dohledem 2014

POD		
Vykonání trestu		3
Přeměna		7
	recidiva	7
Souhrnný trest		5

PPD		
Vykonání trestu		2
Přeměna		3
	recidiva	1
Celkem		20

V tabulce č. 15 vidíme podmíněné odsouzení s dohledem a podmíněné propuštění s dohledem. 3 klienti řádně splnili podmíněné odsouzení s dohledem. Sedmi klientům byl trest POD přeměněn na výkon podmíněně odloženého trestu z důvodu neplnění podmínek a všichni z nich znovu recidivovali. 5 klientům byl vyměřen souhrnný trest na základě spáchání jiné trestné činnosti před udělením trestu POD.

Dva klienti řádně splnili výkon trestu podmíněného propuštění s dohledem. Třem klientům byl přeměněn výkon zbytku trestu odnětí svobody, jeden z nich recidivoval. V součtu máme 28 klientů, kterým byly tyto dva tresty uděleny. Počet je nízký z důvodu krátké pozorovací doby.

Tabulka 16 - Aktivní klienti POD a PPD 2014

POD		9
PPD		9
Celkem		18

Od roku 2014 středisko stále pracuje s 18 aktivními klienty. Jelikož jsou dohledy ukládány na 1-7 let, jdou dva roky krátká doba abychom viděli, zda se klient osvědčil nebo neosvědčil.

4.5. Recidiva v roce 2015

Tabulka 17 - Recidiva - obecně prospěšné práce 2015

OPP		
Vykonání trestu		35
	recidiva	2
Přeměna TOS		17
	recidiva	9
Přeměna TDV		0
Postoupeno jinému středisku		7
Zrušeno souhrnným trestem		4
Celkem		63

V tabulce č. 17 vidíme 35 klientů, kteří trest vykonali. Dva klienti z nich spáchali trestný čin znovu. Sedmnáct klientů trest nevykonalo, a proto se jim přeměnil na TOS, z nichž devět klientů recidivovalo. Na TDV se nepřeměnil trest OPP žádnému klientovi. Sedm spisů bylo postoupeno jinému středisku a čtyřem klientům byl trest OPP zrušen souhrnným trestem.

Tabulka 18 - Aktivní klienti OPP 2015

Aktivní klienti OPP	7
- recidiva	1

V tabulce č. 18 je počet nových klientů, které přijalo středisko v roce 2015 a v současné době s nimi stále pracuje. Znamená to, že ještě nemají ukončený spis, ale už teď probační úředníci vědí, že 1 klient recidivuje.

Tabulka 19 - Recidiva - trest domácího vězení 2015

TDV	3
------------	----------

Tabulka č. 19 ukazuje 3 klienty, kteří byli podmíněně odsouzeni, znovu opakovali TČ a jako následek spáchání opětovného TČ jim byl přidělen TDV. Dosud není známé další páchaní recidivy.

Tabulka 20 - Recidiva - podmíněné odsouzení s dohledem + podmíněné propuštění s dohledem 2015

POD		
Vykonání trestu		4
Přeměna		4
	recidiva	3
Souhrnný trest		4

PPD		
Vykonání trestu		0
Přeměna		4
	recidiva	2
Přeposlání jinému středisku		5
Celkem		21

Dle tabulky č. 20 vidíme 21 klientů, kterým byl udělen trest POD nebo PPD. POD vykonali 4 klienti a 4 klientům se trest přeměnil na výkon podmíněně odloženého trestu. Z těchto 4 klientů 3 klienti recidivovali. Souhrnný trest dostali 4 klienti. Trest PPD řádně nevykonal žádný klient, 4 klientům se trest přeměnil na výkon zbytku trestu odnětí svobody, z nichž 2 klienti recidivovali.

Tabulka 21 - Aktivní klienti POD a PPD 2015

POD		13
- recidiva		0
PPD		8
- recidiva		1
Celkem		21

Tabulka č. 21 ukazuje počet aktivních klientů v trestech POD a PPD, kterým ještě nebyla ukončena spolupráce. Vidíme 1 recidivu u klienta, který ještě neukončil trest za předchozí spáchaný čin.

4.6. Recidiva v roce 2016

Tabulka 22 - Recidiva - obecně prospěšné práce 2016

OPP		
Vykonání trestu		26
	recidiva	1
Přeměna TOS		8
	recidiva	2
Přeměna TDV		1
Postoupeno jinému středisku		9
Zrušeno souhrnným trestem		6
	recidiva	1
Celkem		50

V tabulce č. 22 vidíme klienty, kterým byl přidělen trest obecně prospěšných prací. 26 klientů úspěšně trest vykonalo, i přes to 1 klient recidivoval. Osmi klientům se trest OPP přeměnil na TOS, ve 2 případech došlo znovu k recidivě. Jeden klient dostal přeměnu OPP na TDV. 9 klientů bylo přesunuto na jiné středisko a šesti klientům byly OPP zrušeny souhrnným trestem. Z těchto 6 klientů již jeden páchá opakovanou trestnou činnost.

Tabulka 23 - Aktivní klienti OPP 2016

Aktivní klienti OPP	33
- recidiva	0

Tabulka č. 23 ukazuje 33 aktivních klientů, kteří stále spolupracují se střediskem PMS v Náchodě. Tresty byly uděleny poměrně nově, a proto někteří z klientů ještě nezačali vykonávat trest. Do června roku 2016 měli na odpykání trestu 2 roky. Momentálně na to mají lhůtu 1 roku, ale jejich povinností je splnit trest bezprostředně po rozhodnutí soudu. V současné době není známa žádná recidiva v této oblasti.

Tabulka 24 - Recidiva - trest domácího vězení 2016

TDV	4
- ukončeny	2
- recidiva	0

Dle tabulky č. 24 vidíme 4 klienty, kterým byl uložen TDV poté, co opakovali TČ. 2 klienti již řádně trest ukončili a ani v jednom ze 4 případů zatím nevíme o žádné recidivě.

Tabulka 25 - Recidiva - podmíněně odsouzení s dohledem + podmíněně propuštění s dohledem 2016

POD		
Vykonání trestu		1
Přeměna		2
	recidiva	0
Souhrnný trest		1

PPD		
Vykonání trestu		1
Přeměna		0
	recidiva	0
Přeposlání jinému středisku		6
Celkem		11

V tabulce č. 25 vidíme 1 klienta, který řádně vykonal POD. 2 klientům se trest POD přeměnil na výkon podmíněně odloženého trestu, z nichž zatím žádný nerecidivoval. 1 klientovi byl trest POD zrušen a přeměněn na souhrnný trest.

Trest PPD vykonal 1 klient, žádnému se trest zatím nepřeměnil a žádný zatím nerecidivoval. 6 klientů bylo přeposláno na jiná střediska.

Tabulka 26 - Aktivní klienti POD a PPD 2016

POD	42
- recidiva	3
PPD	21
- recidiva	2
Celkem	63

Tabulka č. 26 ukazuje počet stále aktivních klientů, se kterými středisko v Náchodě spolupracuje. Jedná se o 42 klientů s trestem POD, z nichž u 3 je již známo, že recidivují a 21 klientů s trestem PPD, z nichž 2 klienti recidivují.

4.7. Shrnutí recidivy v letech 2014, 2015 a 2016

Tabulka 27 - Shrnutí recidivy v letech 2014, 2015, 2016

2014			2015			2016		
OPP celkem	85	100%	OPP celkem	63	100%	OPP celkem	50	100%
recidiva	12	14,12%	recidiva	11	17,46%	recidiva	4	8%
			OPP aktivní	7	100%	OPP aktivní	33	100%
			recidiva	1	14,29%	recidiva	0	0%
TDV	2	100%	TDV	3	100%	TDV	0	0%
POD	15	100%	POD	12	100%	POD	4	100%
recidiva	7	46,67%	recidiva	4	33,33%	recidiva	0	0%
PPD	5	100%	PPD	4	100%	PPD	1	100%
recidiva	1	20,00%	recidiva	2	50,00%	recidiva	0	0%
			Aktivní POD	13	100%	Aktivní POD	42	100%
			recidiva	0	0%	recidiva	3	7,14%
			Aktivní PPD	8	100%	Aktivní PPD	21	100%
			recidiva	1	12,50%	recidiva	2	9,52%

Tabulka č. 27 obsahuje celkový přehled šetřených klientů za dané období.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá rolí Probační a mediační služby při snižování recidivy trestného jednání. První část práce vysvětluje čtenáři danou problematiku. Nejprve přibližuje obecný vhled do problematiky trestání, účelu trestu a recidivy. Také představuje Probační a mediační službu jako instituci. Je vysvětlen její vznik, charakteristika a činnost, kterou vykonává. Není opomenuta ani postpenitenciární péče, kde je popsána práce sociálního kurátora, pomoc sociálního systému, sociálních služeb a pracovníků Probační a mediační služby.

Ve výzkumném šetření se podařilo analyzovat a interpretovat data, která byla poskytnuta střediskem Probační a mediační služby v Náchodě. Data byla analyzována v letech 2014, 2015 a 2016. Recidivu však nelze jednoznačně shrnout, jelikož v každém vybraném roce je jiný počet spisů a jiný počet konkrétních udělených alternativních trestů. Počet recidivy nezáleží pouze na roli Probační a mediační služby, protože je rovněž ovlivněna sociálním prostředím klienta (rodina, zaměstnání, osobní vztahy). Recidivu ovlivňují i vnitřní faktory - přesvědčení klienta, jeho názory a jeho vůle. Opakovaná trestná činnost může být zároveň jednorázový neplánovaný akt dlouhodobý problém u klienta, který se nemá zájem změnit. Obě tyto příčiny se promítnou v datech.

Bakalářská práce byla zpracována s cílem popsat roli Probační a mediační služby při snižování recidivy trestného jednání. Cíl bakalářské práce byl dle mého názoru splněn. Byla popsána činnost Probační a mediační služby, která napomáhá svým působením měnit postoje klientů a navracet je do řádného života. Výzkumná část předložila podklady a ukázala, kolik klientů za určité časové období spáchalo recidivu.

Práci by bylo možné ještě rozšířit o zjištění, po jak dlouhé době se recidiva u klienta objeví a čím je její vznik ovlivněn. Zároveň by bylo vhodné výzkumné šetření rozšířit do všech krajů, aby bylo možné porovnat, kde je největší počet recidivy a v jaké části České republiky recidiva přichází nejdříve. V návaznosti na tato zjištění by bylo vhodné se více zaměřit na problematické kraje a pokusit se počet recidivy snížit a prodloužit dobu řádného života u klienta.

Seznam literatury

- ANTL, M. Úvodní slovo. In: FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. 3 vyd. Praha: Rybka Publishers, 2002, ISBN 80-86182-91-6.
- BAJCURA, L. *Práva vězně: od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. Praha: Grada, 1999. Právo pro každého (Grada). ISBN 807-169-555-6.
- BUDIL, I. T. *Za obzor Západu: proměny antropologického myšlení od Isidora ze Sevilly po Franze Boase*. Vyd. 2. V Praze: Triton, 2007. 809 s. ISBN 978-80-7254-998-6.
- ČERNÍKOVÁ, V. *Sociální ochrana: terciární prevence, její možnosti a limity*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-138-0.
- FRANCEK, J. *Zločin a trest v českých dějinách*. V Praze: Rybka Publishers, 1999, 2007. ISBN 808-618-291-6.
- FRYŠTÁK, M, a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7418-221-1.
- HART, H.L.A. Prolegomenon to the Principles of Punishment. In: GROSS, H. HIRSCH VON, A. (ed.). *Sentencing*. Oxford University Press, Oxford: New York, 1981. ISBN 019-502-763-9.
- HAVEL, V. *Moc bezmocných a jiné eseje*. Vyd. 1. Praha: Knihovna Václava Havla, 2012. 330 s. ISBN 978-80-87490-13-6.
- HOLYST, B. Rola ofiary w genezie zabójstwa. *Państwo i Prawo*, 1964, č.11.
- KLÉGER, V., SOUKUP, J. a PŘESLIČKA, Z. *Řízení v nemocenském pojištění a v sociálním zabezpečení*. 2. vyd. Praha: Práce, 1985. 132 s. Příruční knihovna ROH. Příručky Práce.
- Křehká šance II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/krehka-sance-ii/>
- LATA, J. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007. Knihovnička LexisNexis. ISBN 978-80-86920-24-5.
- MATOUŠEK, O., P. KODYMOVÁ a J. KOLÁČKOVÁ, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.

MURPHY, R. F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Překlad Hana Červinková. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004. 268 s. Studijní texty; sv. 15. ISBN 80-86429-25-3.

Na správnou cestu! II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/na-spravnou-cestu-ii/>.

NOVOTNÝ, O. a ZAPLETAL, J. *Kriminologie*. 3., přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-377-5.

NOVOTNÝ, O. *O trestu a vězeňství: studie o funkcích trestu v soudobé naší společnosti*. 1. vyd. Praha: Academia, 1967. 250 s.

Probační a mediační služba České republiky: Poslání a cíle Probační a mediační služby. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. ©2002-2017 [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>.

Proč zrovna já? II. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/proc-zrovna-ja-ii/>.

RASZKOVÁ, T. a HOFERKOVÁ S. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. ISBN 978-80-7435-264-5.

RASZKOVÁ, T. a HOFERKOVÁ, S. *Kapitoly z penologie II*. I. Vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-378-9.

RAWLS, J. Two Concepts of Rules. In: BAIRD, R.M. ROSENBAUM, S.E. (ed): *Philosophy of Punishment*, Prometheus Books, New York, 1988. ISBN 978-082-9026-016.

Recidiva: Pojem a definice. *Inovace SEBS a ASEBS* [online]. Brno, ©2013 [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://www.fsps.muni.cz/inovace-SEBS-ASEBS/elearning/kriminologie/recidiva>.

Skalník, M. *Některé otázky určení stupně nebezpečnosti činu pro společnost*, Právník č. 6/1966,

Sociální kurátor [online]., 1 [cit. 2016-12-07]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7193/socialni_kurator.pdf.

Sociální kurátor. *Hradec Králové* [online]. Hradec Králové, 2016 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: <http://www.hrdeckralove.org/urad/socialni-kurator>.

Statut PMS České republiky.

System dalšího vzdělávání pracovníků Probační a mediační služby ČR. *Probační a mediační služba České republiky* [online]. IT STUDIO s.r.o., ©2002-2017 [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <https://www.pmscr.cz/system-dalsiho-vzdelavani-pracovniku/>.

ŠMAUSOVÁ, G. Trestní právo a kriminalita žen. *Právník*, 1992.

ŠTERN, P., L. OUŘEDNÍČKOVÁ a D. DOUBRAVOVÁ. (eds.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010. ISBN: 978-80-7367-757-2.

ŠTERN, P., a kol. Almanach probační a mediační služby. Praha: TISKÁRNA K-TISK s.r.o., 2015. ISBN 978-80-260-8423-5.

TOMÁŠEK, J., DIBLÍKOVÁ, S. a SCHEINOST, M. Probace jako efektivní nástroj snižování recidivy. Vydání: první. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2016. 180 stran. Studie. ISBN 978-80-7338-163-9.

Účel trestu. *E-pravo.cz* [online]. ©EPRAVO.CZ,a.s.1999-2017 [cit. 2017-03-23]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>.

VETEŠKA, J. *Mediace a probace v kontextu sociální andragogiky*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 251 stran. ISBN 978-80-7478-898-7.

Víte, co je postpenitenciární péče? *Benešov, oficiální stránky města* [online]. Benešov, 2016 [cit. 2017-02-28]. Dostupné z: http://benesov-city.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=219&id=40524.

WALKER, N. *Why Punish?* Oxford Univerzity Press: New York, 1991. ISBN 019-289-219-3.

Zákon č. 257/2000 Sb. Zákon o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě) §2.

Zákon č. 257/2000 Sb., O Probační a mediační službě České republiky, ve znění pozdějších předpisů [online]. [citováno 8.12.2016].

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, 29.5.1998, §31 ods. 3.

ZEHR, H. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Copyright pro české vydání, 2003. ISBN 809-029-981-4.

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Retributivní X restorativní justice, porovnání	15
Tabulka 2 - Evidované oběti kriminality (objekty napadení - osoby) v období 1996 až 2005 v České republice - minimální počty	18
Tabulka 3 - Podíl recidivistů na stíhaných osobách v ČR v letech 1997-2006	19
Tabulka 4 - Evidované spisy 2014.....	33
Tabulka 5 - Trestní věci 2014	34
Tabulka 6 - Evidované spisy 2015.....	35
Tabulka 7 - Trestní věci 2015	35
Tabulka 8 - Evidované spisy 2016.....	36
Tabulka 9 - Trestní věci 2016	36
Tabulka 10 - Porovnání dat v letech 2014, 2015 a 2016	36
Tabulka 11 - Porovnání žen v letech 2014, 2015 a 2016.....	37
Tabulka 12 - Recidiva s uložením nových alternativních trestů.....	38
Tabulka 13 - Recidiva - obecně prospěšné práce 2014	38
Tabulka 14 – Recidiva – trest domácího vězení 2014	38
Tabulka 15 - Recidiva - podmíněné odsouzení s dohledem + podmíněné propuštění s dohledem 2014	39
Tabulka 16 - Aktivní klienti POD a PPD 2014	39
Tabulka 17 - Recidiva - obecně prospěšné práce 2015	40
Tabulka 18 - Aktivní klienti OPP 2015	40
Tabulka 19 - Recidiva - trest domácího vězení 2015	40
Tabulka 20 - Recidiva - podmíněné odsouzení s dohledem + podmíněné propuštění s dohledem 2015	40
Tabulka 21 - Aktivní klienti POD a PPD 2015	41
Tabulka 22 - Recidiva - obecně prospěšné práce 2016	41
Tabulka 23 - Aktivní klienti OPP 2016	42
Tabulka 24 - Recidiva - trest domácího vězení 2016	42
Tabulka 25 - Recidiva - podmíněné odsouzení s dohledem + podmíněné propuštění s dohledem 2016.....	43
Tabulka 26 - Aktivní klienti POD a PPD 2016	43
Tabulka 27 - Shrnutí recidivy v letech 2014, 2015, 2016.....	44